

Переважна ж частина об'єктів ресторанного господарства Подільського регіону зосереджена в суб'єктах господарювання, для яких основним є інший вид економічної діяльності: роздрібна торгівля (11,4% об'єктів та 7,8% посадкових місць), промисловість (7,0% об'єктів та 6,5% посадкових місць), освіта (4,0% об'єктів та 5,1% посадкових місць), сільське та лісове господарство (3,8% об'єктів та 2,7% посадкових місць), транспорт (3,4% об'єктів та 1,1% посадкових місць).

Дослідження змін в типізації закладів ресторанного господарства Подільського регіону показало, що в 2013 році більшість як за кількістю об'єктів ресторанного господарства, так і за кількістю посадкових місць становлять їдальні – 966 од. (44,7%) на 86615 місць (56,9%). Це пояснюється тим, що такий тип закладу є вигідним з фінансової точки зору, оскільки передбачає продаж власної продукції переважно за невисокими цінами, для визначеного контингенту споживачів, як правило, об'єднаних за професійною ознакою, і призначений для споживання готової їжі у короткий термін. При цьому середній розмір їдальні містить 90 посадкових місць, а середньорічний товарооборот – 258,5 тис. грн.

На другому місці серед досліджуваних типів об'єктів знаходяться кафе, закусочні, буфети: їх кількість становить 810 од. (37,5%) на 37854 посадкових місць (24,9%). Ці заклади відрізняються більш вигідними та простими умовами створення та функціонування, на протигагу такому типу, як ресторан. Середній розмір такого закладу – 47 посадкових місць, а середньорічний товарообіг – 746,5 тис. грн.

На третьому місці знаходяться бари: їх кількість в 2013 році склала 226 од. (10,5 %) на 10272 місць (6,8 %). Середній розмір бару – 45 посадкових місць, середньорічний товарооборот – 352,8 тис. грн.

Щодо ресторанів, то їх частка є найменшою серед закладів ресторанного господарства за кількістю об'єктів – 6,7 % (145 од.), хоча за кількістю посадкових місць (16949 місць) їм поступаються бари (11,1 %). Середній розмір ресторану становить 117 посадкових місць, а середньорічний товарооборот – 1640,6 тис. грн. Це пояснюється скороченням попиту на послуги закладів харчування високого цінового рівня в умовах зниження добробуту населення.

За Класифікацією закладів ресторанного господарства ресторан за спеціальними замовленнями (catering) розглядається як заклад ресторанного господарства, призначений готувати і постачати готову їжу та організувати обслуговування споживачів в інших місцях за спеціальними замовленнями. Як свідчить практика, з одного боку, надання послуг з постачання їжі здійснюють не лише ресторани, а й інші заклади харчування, з іншого – ці заклади іноді навіть не виробляють власну продукцію, а лише організують постачання власної продукції ресторанів, згідно з укладеними з ними угодами, супроводжують постачання їжі обслуговуванням офіціантами, організацією дозвілля й святкування визначних подій.

Окреслення перспектив ресторанного господарства Подільського регіону потребує виявлення та узагальнення тих тенденцій, які притаманні нинішньому етапу його розвитку, основних детермінантів трансформаційних процесів у цій сфері регіональної економіки. Вивчення даних офіційної статистики свідчить, що відбуваються суттєві зміни в типізації закладів ресторанного господарства України, обумовлені появою на ринку закладів харчування з інноваційною товарною пропозицією, виходом на вітчизняний ринок міжнародних корпоративних мереж масового харчування, розвитком вітчизняного виробництва, внаслідок цього, робітничих їдалень, розвитком туризму, рекреаційних комплексів та готельної інфраструктури, розширенням попиту на кейтеринг-сервіс тощо.

Солук В.

Науковий керівник – доц. Кузишин А. В.

АНАЛІЗ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ОБ'ЄКТІВ ГРЕКО-КАТОЛИЦИЗМУ ДЛЯ РОЗВИТКУ САКРАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ОБЛАСТЯХ

Сьогодні туризм міцно ввійшов в свідомість людей як потяг до відкриття чогось нового, пізнання невідомих країв, пам'яток природи, історії та культури, звичаїв та традицій різних регіонів. Одним з таких напрямків виступає релігійний туризм.

Саме релігійні об'єкти в силу своїх функціональних особливостей виступають елементами середовища, що є відмінними від традиційного середовища проживання. Храми, святі місця, монастирі можуть знаходитись в безпосередній близькості від місць проживання і можуть відігравати емоційно-сентиментальну роль, незалежно від частоти їх відвідуваності. Психологічно вони можуть сприйматися як буденні елементи. В релігійному туризмі поїздки у віддалені місцевості для поклоніння певним святинам, участь в культових діях або відвідування музеїв і виставок, будуть вважатись виїздом за межі традиційного середовища проживання та можуть переслідувати пізнавальну або паломницьку мету [1, с. 52].

Отже, варто погодитись з Т.Т. Христовим, що "релігійними туристами слід вважати людей, що виїжджають за межі традиційного середовища проживання на термін не більше року для відвідування святих місць і центрів релігій" [2, с. 9]. А звідси, релігійний туризм – вид діяльності, пов'язаний з

наданням послуг і задоволення потреб туристів, направлених до святих місць і релігійних центрів, що знаходяться за межами звичайного середовища проживання [2, с. 9].

Традиційно в релігійному туризмі прийнято виділяти два напрямки – паломницький туризм та релігійний туризм екскурсійного спрямування. Водночас можуть створюватись умови для одночасного запровадження обох видів релігійного туризму.

Християнське паломництво зародилося в IV ст., коли після кількох віків кривавих гонінь християнство стало не тільки дозволеною, а й офіційною, державною релігією і римський імператор-християнин Костянтин Великий підняв із небуття місто Єрусалим, спаплюжений язичниками.

Християни не були винахідниками паломницької традиції. Вони успадкували її від юдаїзму, де існував священний звичай відвідувати на свято Пасхи Єрусалимський храм – найбільшу святиню юдеїв.

Певною віхою в історії християнського паломництва стало VIII ст., коли назріла потреба богословського обґрунтування побожного ставлення до реліквій, ікон і святих місць. Тим більше, що в Церкві Христовій виникла ціла течія противників шанобливого ставлення до святинь, які вважали такі вияви побожності ідолопоклонством. Тоді й відбувся Сьомий Вселенський церковний собор, учасники якого засудили іконоборство як ересь і сформулювали один із найголовніших догматів Церкви: святі місця, як і святі ікони, є образами, що в таїнственний спосіб єднають нас із Першообразом – Христом, а тому заслуговують на шанування й поклоніння (у значенні здійснення перед ними поклону як жесту шанобливого ставлення). Причому шанування й поклоніння належать Особі, яка зображена на іконі чи з якою пов'язана певна реліквія або місце, а не самому зображенню чи місцю. З того часу реліквії, ікони й святі місця, як видимі знаки Божої присутності, стали центральними в церковній традиції боговшанування [3].

Паломницький туризм виступає різновидом релігійного туризму у формі певної сукупності поїздок представників різних релігій з паломницькою метою. Водночас паломництво можна визначати як подорожі людей для поклоніння святим місцям. Мотивація здійснення паломницьких подорожей може бути різною – бажання зцілення від фізичних та душевних хвороб, бажання помолитись за рідних та близьких, набратись сил, отримати благословення на початок якоїсь відповідальної справи (будівництво, навчання, одруження тощо). Паломництво може бути викликано прагненням висловлення вищим силам вдячності за блага, проявити відданість вірі, набути змісту буття.

Паломництво передбачає певне відношення людини до оточуючої дійсності. Паломники здебільшого дуже релігійні люди з сформованою системою цінностей. Психологічно вони готові тимчасово відступитись від звичного способу життя: кола спілкування, задоволення деяких потреб, обмеження в харчуванні для досягнення своїх духовних та моральних цілей. Ідея паломництва передбачає дії в умовах певних труднощів, добровільне взяття на себе зобов'язань жити в цих умовах. Це символізує готовність людини пожертвувати часом і матеріальними здобутками в ім'я духовного.

Надзвичайна трудність здійснення паломництва з часом спричинила ставлення до нього саме як до покутної жертви Богові, міцно пов'язавши у свідомості християн паломництво і покаяння. Давньоукраїнське слово проща (синонім до паломництво), яке походить від слова прощати, найкраще відображає сутність уявлень про мету паломництва – здобути Боже прощення, відпущення гріхів.

У католицькій традиції з часом це породило поняття відпустового місця – святого місця, проща до якого у встановлений Церквою час (переважно на певне свято) обіцяє так зване карне полегшення, тобто не тільки прощення гріхів, доступне християнинові через сповідь, але й полегшення покутних страждань, що їх зазнаватиме душа вже після смерті людини, перебуваючи в чистилищі [3].

В своїй історії Український греко-католицизм сформував потужну ресурсну базу, для формування паломницького туризму. Оглянемо основні з них.

Собор Св. Юра (Львів) розташований серед зелені на пагорбі, гордо височіє над містом. За традицією, собор поставлено на місці дерев'яної церкви й оборонного монастиря, закладених за князя Лева близько 1280 року. Після зруйнування обох споруд Казимиром III (1340) на цьому місці було зведено муровану чотиристовпну церкву-базиліку візантійського типу, побудовану 1363-1437 рр. архітектором Дорінгом за архімандритів Євтимія і Лаврентія (1738-1744). За митрополита Атанасія Шептицького її розібрано і протягом 1744-1764 рр. побудовано сучасний собор з комплексом будинків за проектом і під наглядом до 1759 року архітектора Бернарда Меретина, а закінчив його в 1764 р. архітектор і скульптор С. Фасінгер за митрополита Лева Шептицького. Після ув'язнення Української Греко-Католицької ієрархії з Митрополитом Йосифом Сліпим на чолі і незаконного "Собору Греко-Католицької церкви 8-10 березня 1946 року" собор було передано православної архієпархії в юрисдикції московського патріархату. В серпні 1990 року Собор Св. Юра був повернутий щойно легалізованій УГКЦ.

Найцінніша реліквія храму – Чудотворна Ікона Пречистої Діви Марії XVII ст.), привезена до Львова з Теревовлі єпископом Йосифом (Шумлянським) у 1674 р. У крипті знаходяться поховання видатних діячів УГКЦ – Кардинала Сильвестра Сембратовича, Митрополита Андрія Шептицького, Патріярха Йосифа Сліпого, Митрополита Володимира Стернюка, Мирослава-Івана Кардинала Любачівського.

Церква св. Андрія – відома святиня Львова, що втілює красу і велич оживотвореної світлом християнства європейської культури і дозволяє зануритися у світ легендарного Середньовіччя. Довжиною 57 м при висоті 22 м – церква є не лише однією з найдавніших, але й найбільших святинь Львова. Цей храм є центральна споруда так званого комплексу Бернардинців (Бернардинів), до якого належать також будівля давнього католицького монастиря, колона і криниця св. Яна з Дуклі. Особливими реліквіями церкви св. Андрія є мощі католицького святого Яна з Дуклі та чудотворний образ Матері Божої Страждальної, відомий також під назвою Деревнянська Богородиці.

Церква Пресвятої Трійці – єдина львівська унікальна дерев'яна церква, збережена з XVII ст. За останніми даними, знайденими в архівах Кракова, храм спорудили мешканці с. Сихів 1600 р. Сихівський храм є одним із небагатьох у Західній Україні, які славляться своїм внутрішнім розписом. Стінопис церкви датований 1683 р. У рослинний орнамент вписано зображення трьох святих воїнів: Теодора Тиронського, Юрія Переможця і Дмитрія Солунського. Такий вибір святих відповідає героїчному часові, у якому був створений стінопис. На правій стіні храму знаходиться ікона, на якій зображено св. Йосифа та маленького Ісуса, датована 1783 роком.

Церква Святої Євхаристії (Львів) – велична архітектурна пам'ятка пізнього бароко з оригінальним скульптурним оздобленням. Монастир домініканців на цьому місці заснували ще у XIII столітті на прохання дружини українського князя Лева Даниловича, угорської принцеси Констанції, яка була католичкою і на чужині тужила за своєю вірою. Через аварійний стан готичний домініканський костел розібрали 1748 року. Новий храм, який нагадує костел святого Карла у Відні, у 1748-1764 роках спорудили за проектом військового інженера, генерала артилерії Яна де Вітта у пізньобароковому стилі. В середині храму низка надгробків, найцінніший із яких надгробок графині Дунін-Борковської роботи всесвітньовідомого данського скульптора Бертеля Торвальдсена (1816 рік). Львівську школу скульпторів репрезентує пам'ятник губернаторові Галичини Гауеру роботи Шімзера (1824 рік). 1880 року тут поставлено пам'ятник знаменитому польському художникові Артурові Гротгеру роботи скульптора Гадомського.

Греко-католицька церква *св. Миколая в Белзі* – це колишній костел Непорочного зачаття Найсвятішої Діви Марії (Пресвятої Богородиці), що був частиною монастиря ордену сестер-домініканок. Збудований на руїнах дерев'яної церкви наприкінці XVII ст., храм є пам'яткою барокової мурованої архітектури з розкішним декорованим фасадом, прикрашеним чотирма жіночими скульптурами: св. Уреули, св. Катерини Сієнської, св. Розалії та невідомої святої, що стоять у вишуканих мушлеподібних нішах. У 1906 році за проектом відомого львівського архітектора Филімона Левицького на схід від церкви була зведена модерна триярусна дзвіниця з цибулястою банею.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці в Глинянах (Львівська область) належить до найвиразніших і добре збережених дерев'яних пам'яток XVIII ст. Перша згадка храм у Глинянах сягає ще часів Галицько-Волинського князівства 1397 р. Перша документальна згадка про церкву Успіння датується 1562 р. Існує передання, що сам Богдан Хмельницький, який перед штурмом Львова 1648 р. побував зі своїм військом у Глинянах, подарував церкві Успіння Пресвятої Богородиці ікону Розп'яття Ісуса Христа.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці у Страдчі (Львівська область) вперше згадується 12 червня 1416 року. У 1939-1941 рр. парохом с. Страдч був о. д-р, проф. Микола Конрад, котрого у 2001 р. Римський папа Іван-Павло II проголосив блаженним мучеником.

Марійський духовний центр у Зарваниці (Тернопільська область) постав на місці скиту, а пізніше церкви з чудотворною іконою Богоматері, яку вдалось врятувати після нападів та плундрвань села татарами. У відновленій церкві було встановлено образ Розп'ятого Спасителя, який коронував в 1742 році львівський митрополит Атаназій Шептицький. У 1754 р. було споруджено храм Пресвятої Трійці. 23 червня 1867 р. Папа Римський Пій IX коронував Чудотворну ікону Зарваницької Божої Матері. В сучасному вигляді Марійський Духовний центр відбудовується з 1991 р.

Собор Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії в Тернополі був зведений з тесаного каменю впродовж 1749-1779 рр. Автором проекту став Август Мошинський. Тоді у соборі було кілька вітарів: святого Вінкентія з Феррари, Матері Божої Вервиці, святого Альберта і святого Томи Аквінського, Розп'ятого Ісуса Христа, святого Домініка, Яцека і Неслава, святої Марії Магдалени і святої Теклі. Особливо вражали фрески собору, які розповідали про історію Ордену домініканців. Авторство розпису фресок бічних нефів належало Юзефу Хойницькому. Не менш витонченою є робота відомого польського художника Станіслава Строїнського, який розписав інтер'єр храму. На початку XX століття храм реставрували за проектом архітектора Владислава Садловського, а художник Кароль Політинський відновив старі та намалював нові фрески. На вежі встановили годинник, відновлений сьогодні 3 1989 року тут розташований Катедральний собор Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці. Нові розписи у церкві виконав художник Юрій Журавський. Також зліва від головного входу до собору споруджений пам'ятник патріархові Йосипу Сліпому, а справа – гранітний хрест на честь 10-річчя створення Тернопільської єпархії УГКЦ.

Церква Святої Трійці в Бережанах (Тернопільська область) споруджувалась протягом 1626-1637 рр. на пожертви міщан. Однак 1748 р. храм завалився. Того ж року тодішній власник Бережан князь Август

Чарторійський розпочав будівництво нової церкви, яке закінчили нові власники – Любомірські. У 1810 р. церква постраждала від сильної пожежі, що охопила всю центральну частину міста. Але за сприяння княгині Ізабелли Любомірської храм було швидко відновлено. Сучасного вигляду церква набула внаслідок останньої реставрації 1893–1903 рр. Саме тоді було зведено дві вежі і баню. Під час революційних подій 1848 р. – «весни народів» – церква Святої Трійці була центром українського національного відродження в краю. У ній знаходилася хоругва-прапор національної гвардії, формування якої на той час було в Бережанах. У церкві Святої Трійці сьогодні зберігається Римсько-Бережанська чудотворна ікона Пресвятої Богородиці, яку привіз на початку XVII ст. до Бережан шляхтич Олександр Синявський як подарунок містові від Папи Римського Павла V. Ікона є однією з найстарших пам'яток візантійського іконопису Галичини. У 2008 р. Папа Венедикт XVI видав Грамоту про відновлення відпустів до Бережанської чудотворної ікони Пресвятої Богородиці. Окрім чудотворної ікони, у церкві Святої Трійці є ще одна реліквія – мощі (частина кістки руки) Івана Хрестителя, які подарував храмові 1715 р. князь Август Чарторійський. Церква Святої Трійці в Бережанах з благословення Владика Василя (Семенюка), Єпарха Тернопільсько-Зборівського УГКЦ, стала одним із паломницьких відпустових місць єпархії.

Історія заснування церкви *Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії у Буцневі* (Тернопільська область) тісно пов'язана із діяльністю в цьому селі отців василіан, які вже протягом півстоліття до її спорудження утримували однойменну чернечу обитель. Мурований храм було споруджено у монастирі в 1744 р. коштом і старанням буцнівського старости Андрія Шумлянського. Коли василіани в 1751 р. перейшли із Буцнева до Крехівського монастиря, то вони передали свою монастирську церкву місцевій парафіяльній громаді. Вже майже два з половиною століття на головному престолі буцнівської церкви знаходиться плакуча чудотворна ікона Богородиці. Цю досконалу копію Белзької (тепер Ченстоховської) ікони подарував 1729 р. отцям василіанам Матвій Цивинський, а вже дуже скоро після того, 25 січня 1737 р., Митрополит Атанасій (Шептицький) своєю Грамотою проголосив її чудотворною. Завдяки молитвам до Богородиці перед цією іконою війська християнських держав – Австрії, Польщі, Росії – здобули перемогу над турками під Хотиним у 1739 р.

Церква Святого Духа в Рогатині (Івано-Франківська область) зведена 1598. Сьогодні храм та його іконостас є однією з найвизначніших пам'яток давньоукраїнської дерев'яної архітектури та монументально-декоративного мистецтва. Церкву відносять до десяти найцінніших дерев'яних сакральних споруд України. Храм збережено в такому вигляді, яким він був більш, ніж чотириста років тому. Відтворено п'ятирусний вівтар, споруджений у 1650 році. Перший в Галичині ренесансно-бароковий іконостас був мальований олійними фарбами. Припускають, що його виконали майстри Львівської школи.

Собор Успіння Пресвятої Богородиці (м. Чернівці) почав діяти в 1821 р. У 40-ві рр. XIX ст. церкву розбудували, з Італії привезли іконостас та два вівтарі, у розписі ікон яких брав участь відомий польський іконописець Адам Отеховський (сьогодні можна побачити його автограф на іконі Ісуса Христа). Невдовзі після того храм збагатився іконою Матері Божої, для якої жертводавець і фундатор церкви Тадей Туркул в 1879 р. у Кракові виготовив позолочені ризи. В 1880 р. собор відвідав Митрополит Йосиф (Сембратович), а в 1900 р. – Андрей (Шептицький) як єпископ Станіславівський. Чернівецька чудотворна ікона багато разів ошчасливила потомством бездітних батьків. *Висновки.* Згадані в публікації святині греко-католицизму є незначною часткою тих можливостей, які має західноукраїнський регіон для розвитку паломницького туризму. Важливою проблемою для подальшого розвитку є збереження та консервація тих пам'яток сакрального мистецтва які мають значення для формування паломницького напрямку, а також формування відповідної інфраструктури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузишин А.В. Геопросторові особливості видового складу релігійного туризму в Тернопільській області // Вісник наукових досліджень. Серія: Туризм. Випуск 1. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ Галицького інституту імені В'ячеслава Чорновола, 2006. – С. 52-56.
2. Христов Т.Т. Релігійний туризм: Учеб. посібник для студ. высш. учеб. Заведений. – М.: "Академия", 2005. – 288 с.
3. <http://pilgrimage.in.ua/svitove-hrystyyanske-palomnytstvo/>

Усова О.

Науковий керівник – доц. Кузишин А. В.

АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ ІРЛАНДІЇ

Ірландія відноситься до Європейського туристичного регіону, субрегіон – Північна Європа. Туризм останніми роками розвивається тут досить динамічно. Цьому сприяє велика кількість туристичних об'єктів, продумана державна політика з розвитку туризму, сталий економічний розвиток країни. Інтерес туристів до Ірландії посилюється з кожним роком, про це свідчить туристична статистика. У 1977 р. Ірландію відвідало тільки 566 тис. туристів, а через більш ніж 20 років (1998 р.)